

Diskusija „Nacionālā identitāte un Līgo svētki 21. gadsimtā”.

Vasaras saulgriežu svētkus svin ne tikai lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju, bet arī citu Eiropas tautību pārstāvji. Svētku tradīcijas un personiskā šo svētku nozīme ir atšķirīga katrai tautai.

2011. gada 15. jūnijā v/a „Latvijas institūts” telpās Vecrīgā, Pils ielā 21, notika diskusija „Nacionālā identitāte un Līgo svētki 21. gadsimtā”. Diskusiju rīkoja valsts pētījumu programma „Nacionālā identitāte” sadarbībā ar v/a „Latvijas institūts”.

Diskusijā tika apspriestas Līgo tradīcijas nacionālās identitātes kontekstā, kā arī analizēta to svinēšanas tradīciju attīstība laika gaitā, Līgo svētku atspoguļojums masu medijos, Līgo svētki no nacionālo minoritāšu skatupunkta, un visbeidzot to kopējā loma sabiedrības integrācijas procesos.

Savas prezentācijas par konkrētiem tēmas aspektiem piedāvāja literatūras, socioloģijas, folkloras un sabiedriskās integrācijas jomu pārstāvji. Šī bija jau otrā diskusija diskusiju cikla „Nacionālā identitāte” ietvaros, un, kā v/a „Latvijas institūts” direktore **Karina Pētersone** piebilda, unikāla iespēja pētījumu programmai iegūt publisku platformu.

Diskusiju pēcpusdienu atklāja Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes profesore, sociālo zinātņu doktore **Brigita Zepa** ar prezentāciju „Gadskārtu un valsts svētku loma nacionālās identitātes veidošanā”. B. Zepa atsaucās uz Amerikāņu sociologa Amitai Etzioni svētku funkciju klasifikāciju, izdalot kopīgas vērtības veidojošos un spriedzi noņemošos svētkus. Uzticēšanās kopīgām vērtībām tiek sekmēta, izmantojot naratīvu, drāmas elementus, ceremonijas, kā tas vērojams, piemēram, Lieldienās, *kuru centrālo tēmu veido stāsts par Kristus krustā sišanu un augšāmcelšanos*. Pie otrās grupas pieder svētki, kas galvenokārt kalpo atslodzei un kuriem raksturīga iecietība pret darbībām, kādas citkārt cilvēki neatļaujās veikt, kā piemērus minot Oktoberfesta (*October Fest*) svinības Vācijā, kā arī mūsu pašu Līgosvētkus. Svētki un rituāli arīdzan vieno gan pilsoņus, gan nepilsoņus, tomēr, lai tie sekmētu kopīgu Latvijas iedzīvotāju identitāti, svētku organizētājiem nepieciešams uzsvērt to dziļāko nozīmi, tai skaitā izcelsmi.

Tālāk sekoja Latvijas Kultūras akadēmijas lektores un folkloras kopas „Saucējas” vadītājas **Ivetas Tāles** prezentācija „Noturīgais un mainīgais Jāņu tradīcijās”. Prezentācijā tika vērsta uzmanība uz to, kā Līgo tiek svinēts šodien, un kā šīs tradīcijas attīstījušās laika gaitā (konkrēti: pušķošanās, uguns rituāls, mielasts, līgošana un dabas izjūšana salīdzinājumā ar jauniem tehniskiem uguns rituālu risinājumiem un aplīgošanas politisko saturu). Līgo pirmo reizi tika dokumentēts 17., 18.gs. Šobrīd Jāņu tradīcijas piekopj daudzas Eiropas bijušās zemnieku tautas,

tādējādi godinot sauli un auglību. I. Tāle secina, ka mūsdienās sastopamā Līgo tradīciju daudzveidība nav iemesls atteikties no šī nozīmīgā kultūras mantojuma.

Baltu etnogrāfs **Austris Grasis** prezentācijā „Jāņu tēla ģenēze un atspoguļojums folklorā” uzsvēra atšķirību starp Jāņiem un Līgo. Abus bieži vien izmanto kā sinonīmus, lai arī Jāņi attiecas uz vienu no senajām latviešu vasaras saulgriežu tradīcijām, bet Līgo ir salīdzinoši jauns termins. Lai arī nosaukums *Līgo* tika ieviests vēl Stendera laikā, tas nēsā Padomju laika zīmogu. Svētki tiek saukti arī trešajā vārdā-vasaras saulgrieži. Grasis uzsver, ka īstie vasaras saulgrieži ir 21. jūnijā, bet latvieši tos svin 23. datumā. Tomēr viņš arī norādīja uz to, ka pārāk cieša turēšanas pie tradīciju pamatformām varētu sašķelt svinētājus. Svētkos var piedalīties vairāku tautību pārstāvji, tomēr nozīmīgākais šajā procesā ir jēgpilna un aktīva iesaistīšanās. A. Grasis pats regulāri rīko Līgo svētkus nelielām ārzemju viesu grupām.

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes doktorantes **Lauras Ardavas** prezentācijā „Jāņu svinēšana: mediju rituāla aspekts” tika izdalīti pieci pastāvošie mediju producētie diskursi: uz patērniecību orientējošs, ekonomiskās krīzes, deviantas uzvedības, Jāņu kā mitoloģiska fenomena, kā arī Jāņu kā identitātes sastāvdaļas diskurss. Prezentācija tika balstīta uz 2009/10. gadā veiktiem pētījumiem, kuru mērķis bija analizēt Jāņu atainojumu laikrakstā „Diena”. Pētījums atklāja mediju un rituālu lomu nacionālās identitātes, kā arī sabiedrības atmiņas veidošanā, rādot, kā medijos piešķirtās lietu nozīmes ietekmē un pārveido sociālos un kultūras procesus. L. Ardava secināja, ka mediju saturā bieži vien atspoguļojas apjukums un pretrunas/analizējot mediju saturu, bieži vien ir jaušams apjukums un pretrunas- kā rīkoties ar Jāņiem 21. gadsimtā?

Visbeidzot, Rīgas Domes deputāte un mazākumtautību festivāla „LATVIJAS VANAGI” Vispārējo latviešu dziesmu svētku ietvaros direktore (1998 - 2008) **Irina Vinnika** uzstājās ar tēmu „Līdzdalība svētkos- ceļš uz saprašanos”, analizējot vasaras saulgriežu tradīcijas dažādās valstīs un uzsverot jebkuru tradīciju vienojošo ietekmi uz sabiedrību. Īss Eiropas valstu Jāņu svinēšanas tradīciju pārskats atklāja, ka tās ir diezgan līdzīgas, jo, galu galā, *mēs visi esam dabas bērni un vēlamies saprast dabas valodu.*

Pēc prezentācijām **Karina Pētersone** ievadīja diskusiju, kurā tika apspriesti tādi jautājumi kā reālas iespējas iepazīstināt ārzemju viesus ar tradicionālu Jāņu svinēšanas pieredzi, tradīciju dažādības ietekme uz nacionālo identitāti, un kā nodrošināt tradīciju saglabāšanos jaunajām paaudzēm.

„Katros svētkos varam izpausties plašā amplitūdā no kopīgu vērtību stiprināšanas līdz šķietami vienkāršākai spriedzes noņemšanai un zināma laika posma noslēguma svinēšanai, vērtīgums ir visos šajos veidos – svarīgais ir atvērtība citam pret citu”, noslēgumā secināja Karina Pētersone.

1. Brigitas Zepas, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes profesores, Socioloģijas doktores, prezentācija „Gadskārtu un valsts svētku loma nacionālās identitātes veidošanā”.
2. Lauras Ardavas, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes doktorantes, prezentācija „Jāņu svinēšana: mediju rituāla aspekts”.
3. Irinas Vinnikas, Rīgas Domes deputātes Rīgas Domes deputāte, Mazākumtautību festivāla "LATVIJAS VAINAGS" Vispārējo latviešu dziesmu svētku ietvaros direktore (1998 - 2008), prezentācija „Līdzdalība svētkos- ceļš uz saprašanos”.
4. Austra Graša, baltu etnogrāfa, raksts „Pārdomas par Jāņiem”.